

**ZAKON Br. 04/L-094
O USLUGAMA INFORMATIČKOG DRUŠTVA**

Skupština Republike Kosovo;

U skladu sa članom 65 (1) Ustava Republike Kosovo,

Usvaja

ZAKON O USLUGAMA INFORMATIČKOG DRUŠTVA

**POGLAVLJE I
OPŠTE ODREDBE**

**Član 1
Svrha i delokrug**

1. Ovim Zakonom, dokumentacija u elektronskoj formi biće pravno podjednaka tradicionalnoj dokumentaciji podnetoj u formatu hartije, radi olakšavanja komercijalnih delatnosti, koje obuhvataju a ne ograničavaju se na kupoprodaju koju vrše potrošači preko Interneta (eTrgovina), elektronske bankarske i finansijske usluge (ePlaćanje), ponudu vladinih usluga (eUpravljanje), kupovinu u elektronskoj formi od preduzeća (eNabavka) i primene elektronskog potpisa.

2. Ovaj Zakon ima za cilj formiranje povoljnih mogućnosti i okolnosti za razvoj elektronske trgovine, korišćenje elektronskih transakcija i korišćenje elektronskog potpisivanja od strane Vlade, biznisa i građana. Takođe, ovaj Zakon ima za cilj i smanjenje potencijalnih problema zloupotreba tokom elektronskih transakcija, kao i adresiranje sigurnosti sistema informatike.

3. Ovaj Zakon se primenjuje za bilo koju informaciju izdatu u obliku poruke ili podataka, izuzev sledećih situacija:

3.1 ugovori koji stvaraju ili prenose prava o nepokretnoj imovini, izuzev prava na kiriju;

3.2 ugovori koji zakonom zahtevaju inkorporaciju sudova, javnih ili stručnih organa koji obavljaju javni autoritet;

3.3 ugovori o datoj garanciji i kolateralnim garancijama, datim od lica koji rade za ciljeve van dometa trgovine, poslovanja ili profesije;

3.4 ugovori koji se regulišu putem porodičnog zakona ili zakona o nasleđivanju.

**Član 2
Definicije**

1. Pojmovi korišćeni u ovom Zakonu imaju sledeća značenja:

1.1. **Dobrovoljno akreditovanje** - svaka dozvola, koja određuje posebna prava i obaveze za uslove usluga certifikovanja potpisa, koji se na zahtev zainteresovanog ponuđača usluga certifikovanja izdaju od strane javnog ili privatnog organa zaduženog za nadgledanje i razvoj usvajanja tih prava i obaveza, tamo gde ponuđaču usluga

certifikovanja nije dato pravo da koristi prava koja proizilaze iz dozvole sve do usvajanja odluke od strane organa.

1.2. **Regulatorni Autoritet za Telekomunikacije (RAT)**, - nezavisni regulatorni organ osnovan Zakonom o Telekomunikacijama, za regulisanje i podsticanje razvoja sektora telekomunikacija na Kosovu.

1.3. **Autor poruke podataka** - lice od kojeg ili u ime kojeg je poruka podataka poslata ili stvorena pre nego što se sačuva, ukoliko postoji, ali koja ne uključuje lice koje deluje kao posrednik u vezi sa porukom podataka.

1.4 **Certifikat** - elektronska potvrda, koja povezuje podatke provere potpisa sa jednim licem i potvrđuje identitet te osobe.

1.5. **Kvalifikovani sertifikat** - sertifikat izdat od ponuđača usluga certifikacije i sadrži:

- 1.5.1. indicaciju da je sertifikat izdat kao kvalifikovani sertifikat,
- 1.5.2. identifikacija pružaoca usluga certifikacije i Države u kojoj se utvrđuje;
- 1.5.3. ime potpisnika ili pseudonim, sa kojim će se identifikovati;
- 1.5.4. odredbu za specifičan atribut potpisnika koji će se uključiti ukoliko je potrebno, u zavisnosti od svrhe za koju je određen sertifikat;
- 1.5.5. podaci o utvrđivanju potpisa koji korespondiraju sa podacima za stvaranje potpisa pod kontrolom potpisnika;
- 1.5.6. pokazatelj za početak i kraj perioda važnosti sertifikata;
- 1.5.7. kodeks identiteta sertifikata;
- 1.5.8. unapređen elektronski potpis izdat od pružaoca usluga;
- 1.5.9. ograničenja delatnosti sertifikata, ako se primenjuju; i
- 1.5.10. ograničenja za vrednosti transakcija za koje se može koristiti potvrda, ukoliko je moguće.

1.6. **Komercijalno** - sva pitanja koja proističu iz izveštaja komercijalne prirode, bilo ugovorena ili neugovorena. Izveštaji komercijalne prirode uključuju, ali se ne ograničavaju na transakcije u nastavku:

- 1.6.1. pojedinu trgovinsku transakciju za snabdevanje ili razmenu robe i usluga;
- 1.6.2. sporazume o raspodeli;
- 1.6.3. komercijalno predstavljanje ili predstavljanje agencije;
- 1.6.4. faktor;
- 1.6.5. primopredaju pod zakup;
- 1.6.6. građevinske radove;
- 1.6.7. savetovanje;

- 1.6.8. inženjering;
- 1.6.9. licenciranje;
- 1.6.10. investiranje;
- 1.6.11. finansiranje;
- 1.6.12. bankarske radnje;
- 1.6.13. obezbeđenje;
- 1.6.14. sporazume o korišćenju ilikoncesiji;
- 1.6.15. zajedničko preduzeće i ostale vidove industrijske saradnje ili biznisa;
- 1.6.16. vazdušni, morski, železnički i drumski prevoz robe i putnika.

1.7. **Kompjuter** – svaka oprema ili grupa povezanih ili sličnih oprema, od kojih jedan ili više obavlja automatsko procesiranje kompjuterskih podataka u skladu sa programom.

1.8. **Komuniciranjem** - pojedina razmena ili prenos informacije između određenih brojeva stranaka preko raspoloživih sredstava elektronskih javnih usluga. Ovo ne uključuje pojedinu informaciju prenesenu kao deo prenosne usluge za javnost preko elektronske saobraćajne mreže, izuzev ukoliko se informacija odnosi na identifikovanu stranku ili korisnika koji prima informaciju.

1.9. **Potrošač** - registrovani korisnik koje je potpisao jedan određen odnos sa ponuđačem usluga.

1.10. **Elektronski ugovor** - potpuno ili delimično obavljen ugovor sa elektronskom komunikacijom ili potpuno ili delimično u elektronskom obliku.

1.11. **Kontrolor** - svako fizičko ili pravno lice, javni organ, agencija ili pojedini entitet koji, kao jedinstven ili zajedno sa ostalima utvrđuje svrhe i sredstva za obradu ličnih podataka.

1.12. **Izdavaoc** - svaka javna bankarska ili kreditna institucija koja izdaje kreditnu karticu za elektronsku upotrebu, ili za bilo koji proizvod ili uslugu.

1.13. **Primalac poruke podataka** - lice koje se smatra kao prijemnik poruke podataka od autora poruke, ali ne obuhvata osobu koja deluje kao posrednik u vezi sa porukom podataka.

1.14. **Poruka podataka** - stvorena, poslata, primljena ili sačuvana informaciju sa elektronskim, optičkim ili sličnim sredstvima, uključujući, ali se ne ograničavajući na elektronsku razmenu podataka (ERP), elektronsku poštu, telegrame, telekse ili telekopije.

1.15. **Elektronskim putem** - usluga iz početka poslata i primljena na svoje odredište putem elektronske opreme za obradu (uključujući digitalnu zbijenost) i skladištenje podataka i svog prenosa, prijema sredstava putem žice, radija, optičkim ili drugim elektromagnetskim sredstvima.

1.16. **Ministar** - Ministar odgovornog Ministarstva u oblasti Usluga Informatičkog društva.

1.17. **Ministarstvo** - Ministarstvo odgovorno za oblast Usluga Informatičkog društva.

1.18. **Elektronski potpis** - podatke u elektronskom obliku, koji se dostavljaju ili logički pridružuju poruci podataka, i koji se mogu koristiti za identifikovanje potpisaoaca u vezi sa porukom podataka.

1.19. **Unapređen elektronski potpis** - elektronski potpis koji ispunjava sledeće zahteve:

1.19.1. ekskluzivno je vezan sa potpisnikom;

1.19.2. u stanju je da identifikuje potpisnika;

1.19.3. stvoren je sa korišćenjem sredstava koje potpisnik može da drži samo u svojoj kontroli; i

1.19.4. povezan je sa podacima sa kojima se veže tako da je svaka dalja promena podataka приметljiva

1.20. **Potpisnik** - lice koje drži podatke za stvaranje potpisa i deluje bilo u svoje ime ili u ime osobe koju predstavlja.

1.21. **Posrednik** – lice koje u ime pojedinog drugog lica, dostavlja, prima ili čuva poruku podataka ili pružadruge usluge u vezi poruke podataka ili u vezi pojedine posebne poruke podataka.

1.22. **Međuradna koristljivost** - stanje putem kojeg se kartice izdate na Kosovu ili u bilo kojoj zemlji članici EU i/ili koje pripadaju izdatom sistemu kartice mogu iskorišćavati u ostalim zemljama članica EU i/ili u instaliranim mrežama od ostalih sistema. To zahteva da kartice i čitaoci ovih kartica koji se iskorišćavaju u raznim sistemima, treba da budu u tehnološkoj saglasnosti i ti sistemi treba da budu otvoreni i zasnovani uzajamnim sporazumom.

1.23. **Pružaoac usluga certifikovanja** - podrazumeva lice koje izdaje certifikate ili nudi druge usluge u vezi sa elektronskim potpisivanjem u skladu sa Zakonom.

1.24. **Poverljiva strana** - lice koje može da deluje na osnovu jednog certifikata ili elektronskog potpisa.

1.25. **Elektronska uplata** - bilo koja direktno izvršena isplata ili sa pomerenim rokom elektronskim sredstvima, osim isplata čekom sa garantnom bankarskom karticom i isplate putem kartice koje koriste mehaničke procese (naplata sa slajdom).

1.26. **Uređaj za stvaranje potpisa** - konfigurisani softver ili hardver koji se koristi za primenu podataka za stvaranje potpisa.

1.27. **Uređaj za stvaranje sigurnog potpisa** - uređaj za kreiranje potpisa koji, sa odgovarajućim tehničkim i proceduralnim sredstvima ispunjava sledeće uslove:

1.27.1. garantuje da se podaci za kreiranje potpisa, korišćeni za izradu potpisa mogu javiti praktično samo jednom i da je njihova tajnost zagarantovana na razuman način;

1.27.2. garantuje da podaci za kreiranje potpisa, korišćeni za izradu potpisa ne mogu sa razumnom sigurnošću da se izvedu, i da je potpis zaštićen od falsifikovanja korišćenjem trenutne moguće tehnologije;

1.27.3. garantuje da se podaci za stvaranje potpisa, korišćeni za izradu potpisa, mogu razumno zaštititi od legitimnog potpisnika protiv zloupotrebe od ostalih;
1.27.4. uređaj za stvaranje sigurnog potpisa ne menja podatke koji će se potpisati ili ne sprečava takve podatke od predstavljanja do potpisnika pre procesa potpisivanja.

1.28. **Ovlašćeno lice** - svako fizičko ili pravno lice koje ima pravo, i dozvoljeno mu je zakonom, da koristi, upravlja, kontroliše, testira i obavlja legitimna naučna istraživanja ili da drugačije posluje jedan informativni sistem koji posluje u skladu sa tim pravom.

1.29. **Saglasnost** - od korisnika ili pretplatnika odnosi se na saglasnost subjekta podataka prema zakonodavstvo EU.

1.30. **Saglasnost subjekta podataka** - svaki razumljivi i specifični pokazatelj dat slobodnom voljom, pomoću kojih subjekat podataka se usaglašava da sporazum o njegovim ličnim podacima bude obrađen.

1.31. **Prisluškivanje podataka u tehničkom aspektu** - pristup kompjuterskim podacima nejavnih prenosa ili iz informativnog sistema.

1.32. **Elektronska pošta** - svaka poruka u obliku teksta, glasa, zvuka ili slike poslata iz jedne javne elektronske komunikacione mreže, koja se kao takva može èuvati u mreži ili u krajnjem uređaju primaoca sve do trenutka prijema od strane primaoca.

1.33. **Obrada ličnih podataka** - svaka obrada, radnja ili broj radnji koje seobavljaju u ličnim podacima, bilo automatskim ili neautomatskim sredstvima, kao što mogu biti: sastanak, registrovanje, organizovanje, èuvanje, prilagođavanje ili ispravka, korigovanje, konsultacija, iskorišćavanje, prenosna emisija, distribucija, ili se omogućiti uvođenje, ređanje, kombinovanje, blokiranje, brisanje ili uništenje podataka.

1.34. **Elektronska mreža komunikacija** - prenosni sistemi i kada su primenljivi, uređaji za komutaciju ili rutinu i drugi izvori koji omogućavaju prenos signala putem žice, radija, optičkih sredstava i drugih elektromagnetskih sredstava, uključujući satelitske mreže, fiksne (kolo - i paket komutacija, uključujući internet) i mobilne zemaljske mreže, sisteme električnih kablova, sve do te mere da su upotrebljive za potrebe prenosa signala korišćene mreže za radio i televizijske prenose, mreže i televizijske kablove, bez obzira na vrstu informacije koja se prenosi.

1.35. **Informativni sistem** - sistem za stvaranje, slanje, prijem èuvanje ili obradu poruka podataka.

1.36. **Usluge informatičkog društva** - bilo koja usluga koja je ponuđena na distanci, sa elektronskim sredstvima i individualnim zahtevom primaoca usluge, ukoliko je takva ponuda ponuđena na razmatranje ili ne, i za potrebe ove definicije:

1.36.1. **na distanci** - usluga pružena bez istovremenog prisustva stranaka;

1.36.2. **sa elektronskim sredstvima** - usluga na početku poslata i primljena a svom odredištu putem elektronske opreme za obradu (uključujući digitalnu zbijenost) i skladištenje podataka, i sav prenos, prenos i prijem sredstava putem žice, radija, optičkim sredstvima i drugim elektromagnetskim sredstvima;

1.36.3. **na pojedinačan zahtev primaoca usluge** - usluga ponuđena kroz prenos podataka sa pojedinačnim zahtevom.

1.37. **Korisnik** - fizičko lice koji za upotrebu usluga informatičkog društva nema potrebe ili nije obavezan da obavi bilo koju prethodnu registraciju.

1.38. **Elektronska razmena podataka – ERP** - elektronski prenos informacija sa računara na računar, koristeći dogovorene standarde za strukturiranje informacija.

1.39. **Podaci za verifikaciju potpisa** - podatke, kao što su kodeksi, ili kriptografski ključevi, koji se koriste u svrhu provere elektronskog potpisa.

1.40. **Trgovac u vezi sa elektronskim plaćanjima** - fizičko ili pravno lice koje nudi proizvode ili usluge.

1.41. **Vlasnik** - vlasnik kreditne ili debitne kartice u vezi sa elektronskim uplatama.

1.42 **Inercijalna prodaja** - ne legalne prakse dostavljanja ne tražene robe uz fakturu o ceni robe.

Član 3 Izmene Sporazumom

1. O uključenim strankama u generisanju, dostavljanju, prijemu, čuvanju ili obradi poruke podataka, ukoliko nije drugačije prikazano, onda se odredbe Poglavlja II mogu izmeniti sporazumom.

2. Stav 1. ovog člana nema uticaja na pojedino pravo, koje može postojati da se izmeni sporazumom pojedine odredbe Zakona , koja se daje u II Poglavlju.

POGLAVLJE II PRIMENA ZAKONSKIH ZAHTEVA NA PORUKE SA PODACIMA

Član 4 Zakonsko priznavanje poruka podataka

Informaciji ne treba da se ospori zakonski efekat, važećeg ili primena samo za to što je u formi poruke podataka ili amo zato što nije obuhvaćeno, već samo se referiše na poruku podataka koje su proizvele tu zakonsku posledicu.

Član 5 Pisanje

1. Ako se po bilo kom zakonu na Kosovu, licu zatražilo ili dozvolilo da daje informacije u pismenom obliku, taj zahtev se smatra ispunjenim od strane osobe ako osoba da informaciju preko poruka podataka, pod uslovom da:

1.1. u vreme kada je data informacija, razumno je očekivati da će informacija biti na raspolaganju za pristup tako da bude upotrebljiva za kasnije odnošenje; i

1.2. ako je zatraženo da se informacija preda osobi ili drugom licu u njegovo ime, i prvo pomenuto lice zahteva da se informacija preda na osnovu posebnih zahteva informativne tehnologije, pomoću posebne vrste poruke podataka, ovaj zahtev lica treba da bude ispunjen; i

1.3. ako je zatraženo da se informacija preda licu, onda osobi kojoj je zatraženo ili dozvoljeno davanje informacije, dozvoljava da se informacija omogući ili preda putem poruke podataka; i

1.4. ako je zatraženo da se informacija preda licu ili drugoj osobi u njegovo ime, i ako prva pomenuta osoba zatraži da se posebna delatnost preuzme putem provere primljenih podataka, ovaj zahtev osobe treba da bude ispunjen.

2. Za potrebe ovog člana, davanje informacija uključuje, ali se ne ograničava na:

- 2.1. prijavljivanje;
- 2.2. sastavljanje ili podnošenje žalbe
- 2.3. davanje, isporučavanje ili usluge obaveštenja;
- 2.4. predstavljanje povratka;
- 2.5. sastavljanje zahteva;
- 2.6. sastavljanje izjave;
- 2.7. podnošenje ili izdavanje sertifikata;
- 2.8. podnošenje prigovora; i
- 2.9. sastavljanje govora.

3. Za potrebe ovog člana, zahtev ili dozvola u vezi sa osobom koja daje informacije će biti proširena i biće jednako primenjena kod zahteva ili informacije koja ja proglašena poslatom, registrovanom, podnetom, služenom ili drugačije prenetom i obuhvata slične izraze ili u vezi sa tim.

Član 6 Potpis

1. Ako se u nekom zakonu na Kosovu zahteva potpisivanje lica, takav zahtev smatra se popunjen ako taj potpis je elektronski potpis i taj potpis ne osporava zakonsku efikasnost, na osnovu toga što je:

- 1.1. u elektronskoj formi;
- 1.2. ne zasnovan u kvalifikovanom uverenju;
- 1.3. ne zasniva se na kvalifikovano uverenje, izdato od akreditovanog ponuđača usluga sertifikovanja; ili
- 1.4. nije urađen sigurnom opremom za potpisivanje.

2. Ako je elektronski potpis u obliku unapređenog elektronskog potpisa, koji je osnovan na kvalifikovanom certifikatu sa sigurnom opremom za stvaranje potpisa, on će se smatrati kao potpis potpisaoaca za sve ciljeve i svrhe zakona.

3. Stav 1. ovog člana se sprovodi ako je zahtev u obliku jedne obaveze ili ako zakon predstavlja posledicu za nedostatak potpisa.

Član 7 Original

1. Osim ako se drugačije predvidi ovim Zakonom ili nekim drugim zakonom na Kosovu, licu se zahteva da stvori ili zadrži dokument u svom originalnom obliku, onda je jedan takav zahtev ispunjen porukom podataka ako:

1.1. postoji pouzdano uverenje za integritet dokumenta od vremena kada je po prvi put generisan u svom krajnjem obliku kao poruka podataka ili drugačije;

1.2. u vreme kada je poruka podataka poslata, bilo je razumno očekivati da će informacija koja sadrži dokument u elektronskom obliku imati lak pristup kako bi bila upotrebljiva na sledećem uputu;

1.3. ako je zatraženo kreiranje dokumenta za jedno lice, ili drugu osobu u njegovo ime i prva pomenuta osoba zahteva da mu se dokument dostavi na osnovu posebnih zahteva informativne tehnologije, putem posebne vrste poruka podataka, ovaj zahtev osobe je ispunjen; i

1.4. ako je zatraženo stvaranje dokumenta za jednu osobu, onda osobi kojoj je zatraženo ili dozvoljeno da raspolaže informacijom, dozvoljava da se preda informacija putem poruke podataka, i

1.5. ako je zatraženo da se dokument preda jednom licu, ili drugom licu u njegovo ime, i prva pomenuta osoba zahteva preuzimanje posebne akcije putem verifikovanja dokumenta koji se prihvati, ovaj zahtev osobe je ispunjen.

2. Stav 1. ovog člana se sprovodi ako je zahtev u obliku obaveze ili ako zakon predstavlja smetnju za nepredstavljanje ili nečuvanje poruke u svom originalnom formatu.

3. Za potrebe ovog člana, celovitost informacije koju sadrži dokument je sačuvana samo u informaciji koja ostaje cela i nepromenjena, osim:

3.1. ako se doda neko odobrenje; ili

3.2. neka promena koja neće izmeniti informaciju, a koja je neophodna tokom normalnog komuniciranja, čuvanja ili predstavljanja.

Član 8 Čuvanje poruka sa podacima

1. Ako se u nekom zakonu, osobi zatraži da registruje informaciju u pisanoj formi, ovaj se zahtev smatra ispunjenim ako osoba registruje informaciju u elektronskom obliku, sa ciljem da ta informacija u elektronskom obliku bude dostupna, tako što će se moći upotrebiti za kasnije upućivanje i da bude u saglasnosti sa takvim pravilima koji se mogu dati.

2. Ako se u nekom zakonu, osobi zatraži da sačuva jedan dokument na neko određeno vreme, koji je u obliku hartije ili neke druge substance ili materijala, ovaj se zahtev smatra ispunjenim ako osoba čuva dokument u elektronskom obliku tokom tog perioda, ako;

2.1. u vezi sa svim relevantnim uslovima u vremenu stvaranja dokumenta u elektronskom obliku, metoda stvaranja dokumenta u elektronskom obliku je dala poverljivo sredstvo garantovanja održavanja integriteta informacije kojeg sadrži taj dokument; i

2.2. u periodu stvaranja dokumenta u elektronskom obliku, bilo je razumno očekivati da će informacija koju sadrži dokument u elektronskom obliku biti lakše dostupna kako bi se mogla upotrebiti za kasnije upućivanje; i

2.3. slaže se sa pravilima koja se mogu dati.

3. Za potrebe stava 2. ovog člana, integritet informacije koji sadrži jedan dokument je sačuvan samo ako je informacija ostala potpuna i neizmenjena, sigurna za:

3.1. dodavanje nekog odobrenja; ili

3.2. neku promenu koja ne menja informaciju, koja je neophodna tokom normalnog komuniciranja, čuvanja ili predstavljanja.

4. Ako se u nekom zakonu, jednoj osobi zatraži da na određeno vreme sačuva traženu informaciju koja je bila subjekat elektronske komunikacije, ovaj se zahtev smatra ispunjenim, ako ta osoba sačuva informaciju ili učini da druga osoba čuva informaciju, u elektronskom formatu da bi:

4.1. na početku skladištenja podataka, bilo je razumno očekivati da će informacija biti lako dostupna kako bi se upotrebila za kasnije upućivanja; i

4.2. u vezi sa svim relevantnim uslovima na početku skladištenja podataka, metoda čuvanja informacija u elektronskom obliku dala je poverljivo sredstvo garantovanja održavanja integriteta informacije koju sadrži elektronsko komuniciranje; i

4.3. tokom tog perioda ta osoba takođe čuva ili čini da druga osoba čuva u elektronskom obliku dodatnu informaciju kao dovoljnu da bi omogućilo identifikovanje:

4.3.1. porekla elektronskog komuniciranja;

4.3.2. odredišta elektronskog komuniciranja;

4.3.3. vremena kada je elektronsko komuniciranje poslato;

4.3.4. vremena kada je elektronsko komuniciranje dobijeno;

4.3.5. na početku čuvanja dodatne informacije specifikovane u ovom pod-stavu, bilo je razumno očekivati da će dodatna informacija biti lako dostupna, kako bi se mogla koristiti za kasnije upućivanje; i

4.3.6. slaže se sa takvim pravilima koji se mogu dati.

5. Za potrebe stava 4. ovog člana, integritet informacije, koji je subjekat elektronske komunikacije, je sačuvan samo ako informacija ostaje celovita i nepromenjena, i sigurna za:

5.1. dodavanje nekog odobrenja; ili

5.2. neke promene koja ne menja informaciju, koja se dešava u normalnom komuniciranju, čuvanju ili predstavljanju.

Član 9

Prihvatljivost i evidentan značaj poruka sa podacima

1. U nijednoj zakonskoj proceduri neće se sprovoditi pravila za dokaze koji osporavaju prijem poruka podataka kao dokaz:

1.1. samo za to što je poruka podataka; ili

1.2. zato što nije originalne forme, u slučajevima kada je dokaz bolji, kada se može pronaći kod lica koje daje.

2. Informaciju u formi poruke podataka treba smatrati kao svaki dokaz. U oceni značaja poruke podataka kao dokaz treba obratiti pažnju poverljivosti načina kako je izrađena poruka podataka, očuvana ili saopštena, način na koji je očuvana celina informacije, način na koji je identifikovano lice koje je uputilo poruku i svaki drugi relevantni faktor.

Član 10

Usvajanje i efikasnost

1. Ministar može, kada je potrebno, u saradnji sa drugim Ministrima koji se bave pitanjem, da napravi pravila koja se daju svakom pitanju u vezi sa uslugama Informatičkog Društva kako bi dali puni efekat u odredbama ovog Zakona i posebno, ali bez opšteg prejudiciranja ovog zakona, takva se pravila mogu dati za:

1.1 Svako smanjenje ili ograničavanje u vezi sa svakom prekograničnom transakcijom, ovde je neophodno zbog jednog od sledećih razloga:

1.1.1. javna politika, posebno zaštita maloletnika, ili borba protiv bilo kakvog incidenta mržnje na osnovu rase, pola, vere, političkog mišljenja ili nacionalnosti;

1.1.2. zaštita javnog zdravlja;

1.1.3. javna bezbednost;

1.1.4. zaštita korisnika;

1.2. identifikuju:

1.2.1. transakcije;

1.2.2. zahtevi ili dozvole za davanje informacija u pisanom obliku;

1.2.3. zahtevi ili dozvole za izradu dokumenata;

1.2.4. zahtevi za čuvanje informacije, dokumenata i komunikacije;

1.2.5. potpisi;

1.3. one koje mogu biti oslobođene od neke od odredbi iz ovog Zakona;

1.4. dodatni zahtev za upotrebu potpisa u porukama za podatke u javnom sektoru;

1.5. usvajanje javnih organa ili osoba koje deluju u ime javnih organa, da im se informacija preda putem poruke za podatke.

- 1.6. usklađivanje sa bilo kojom međunarodnom obavezom započeto od Vlade u vezi sa svakim aspektom usluga informativnog društva regulisanim iz ili pod ovom Zakonom;
2. Ministar će osnovati kompjuterski centar za hitno reagovanje sa ciljem tretiranja pretnji u javnim sistemima elektronske komunikacije.

POGLAVLJE III KOMUNICIRANJE PORUKA SA PODACIMA

Član 11 Validnost elektronskih ugovora

1. Elektronskom ugovoru se neće negirati pravno dejstvo, važenje ili obaveza samo na osnovu toga jer je ona potpuno ili delimično u elektronskom obliku ili je potpuno ili delimično započela sa elektronskim načinom komuniciranja.
2. Za potrebe bilo kojeg zakona u vezi sa ugovorima, ponudom, prihvatanjem ponude i svim relevantnim komuniciranjem, uključujući sve naknadne izmene i dopune, ukidanje ili oduzimanje ponude, prihvatanje ugovora može se, osim ako nije drugačije dogovoreno od strane ugovornih strana, komunicirati putem elektronskog komuniciranja.

Član 12 Pripisivanje poruka sa podacima

1. Jedna poruka sa podacima je autorska, ukoliko je ista dostavljena od samog autoraporuke.
2. Preko autora i primaoca smatra se da poruka sa podacima pripada autoru, ukoliko jedostavljena:
 - 2.1. od strane lica, koji je imao autoritet da postupa u ime autora u vezi poruke sa podacima; ili
 - 2.2. od informativnog sistema programiranog od, ili koji automatski pristupa u ime autora.
3. Između autora i primaoca, primaocu se daje pravo da proceni poruku sa podacimada ista pripada autoru, i da postupa na tu pretpostavku, ukoliko je:
 - 3.1. primalac primenio, kako treba, ranije usaglašeni postupak sa autorom radi provere da li je poruka podataka bila autorska;
 - 3.2. poruka sa podacima, kao primljena od primaoca, proizilazi od postupka lica, čija povezanost sa autorom ili sa drugim licem (agentom) omogućava tom licu posedovanje pristupa u metodi iskorišćena od autora za identifikaciju poruke sa podacima kao svoje.
4. Stav 3. ovog člana se ne primenjuje:
 - 4.1. od vremena, kada je primalac primio informaciju od autora da poruka sa podacimani je autorska i da je imao dovoljno vremena za postupanje u saglasnosti, ili
 - 4.2. u slučaju u okviru pod-stava 3.2. stava 3. ovog člana, u svako doba kada je primalac bio upoznat ili jetrebao da zna, ispoljio je opravdano staranje ili je iskoristio pojedini usaglašeni postupak, da poruka sa podacima ne pripada autoru.

5. Primalac ima pravo, smatrati kao primljenu poruku o podacima, onako kako je autor nameravao da dostavi i da deluje na bazi te pretpostavke, ako poruka o podacima je od autora ili se od njega dobije.

6. Primalac nema pravo po stavu 5. ovog člana, kada je bio ili trebao da bude upoznat, da prenosprimljene preporuke o podacima, rezultirao sa greškama.

7. Primalac ima pravo da smatra svaku poruku sa podacima primljenom kao posebnu poruku sa podacima i da postupi na tu pretpostavku, izuzev u slučaju kada je ista poruka ponovljena i primalac je bio upoznat ili je trebao da zna, posvetio je opravdanu pažnju ili je iskoristio pojedini usaglašeni postupak, da je poruka sa podacima ponovljena.

Član 13 Prijem potvrde

1. Kada se autor ne slaže sa primaocem da potvrda prijema bude u posebnoj formi ili posebnom metodom, onda se potvrda prijema može dati:

1.1. pojedinim saopštenjem sa primaocem, automatski ili u bilo kakvoj drugoj formi; ili

1.2. pojedinim postupkom primaoca dovoljan za prikazivanje autoru da je poruka sa podacima primljena.

2. Kada se autor poruke sa podacima izrazio da poruka sa podacima se uslovljava potvrdom prijema, onda se poruka sa podacima, dok se ne primi potvrda, tretira kao da nije dostavljena.

3. Kada autor poruke nije izjavio da se poruka sa podacima uslovljava primanjem potvrde prijema i da ova potvrda nije primljena od autora u specificiranom ili usaglašenom vremenu, ili nije specificirana ili usaglašena za vreme ili u opravdanom vremenu, onda autor:

3.1. može da upozna primaoca rekavši mu da nije primio pojedinu potvrdu i specificaciju opravdanog vremena dokle treba da se prizna potvrda ko prijemu poruke sa podacima; i

3.2. ukoliko poruka nije potvrđena u određenom vremenu pod podstavom 3.1. ovog stava, može u saopštenju za primaoca da tretira poruku sa podacima kao da nije dostavljena nijedan put ili da vrši bilo koje drugo pravo kojim raspolaže.

4. Stavovi 1. i 2. ovog člana, sprovode se u vreme pre slanja poruke za podatke ili u shvatanju te poruke za podatke, autor je zatražio ili sa usaglasio sa primaocem poruke za podatke da bude potvrđena.

5. Kada je autor poruke primio potvrdu o prijemu poruke od strane primaoca, onda se smatra da je poruka sa podacima primljena od strane primaoca. Ova pretpostavka ne podrazumeva da se poruka sa podacima odnosi na primljenu poruku.

6. Kada prijem potvrde pokazuje da je poruka sa podacima ispunila tehničke zahteve bilo saglasne ili predstavljene u primenljive standarde, tada se pretpostavlja da su zahtevi ispunjeni.

7. Osim što se odnosi na dostavu ili prijem poruke sa podacima, ovaj član nema zadatak da se bavi zakonskim posledicama, koje mogu proizići bilo iz te poruke sa podacima ili iz prijema njene potvrde.

Član 14
Vreme i mesto otpreme i prijema poruka sa podacima

1. Izuzev ako se drugačije slože autor i primalac, onda otprema poruke sa podacima sedesi kada se uvede u sistemu informacija van kontrole autora ili lica, koji je otpremio tuporuku sa podacima u ime autora.

2. Izuzev ako se drugačije slože autor i primalac, onda se vreme prijema poruke sapodacima utvrđuje kako sledi:

2.1. ukoliko je primalac utvrdio sistem informacija za svrhu prijema poruka sapodacima, prijem se desi:

2.1.1. u vremenu kada se poruka podataka uvede u utvrđenom informativnom sistemu; ili

2.1.2. ukoliko je poruka sa podacima otpremljena kod informativnog sistema primaoca, koji nije utvrđen sistem za informacije u vremenu kada je poruka sa podacima korigovana od primaoca;

2.1.3. ukoliko primalac nije utvrdio informativni sistem, onda se prijem desi kada se poruka sa podacima uvede u informativnom sistemu primaoca.

3. Stav 2. ovog člana se primenjuje nezavisno od mesta gde je informativni sistem uveden, i može biti drugačiji od mesta gde poruka sa podacima smatra se da je primljena na osnovu stava 4. ovog člana.

4. Izuzev ukoliko se drugačije slože autor i primalac, onda se poruka sa podacima smatra otpremljenom u mestu, gde je primalac uspostavio biznis i smatra se primljenom u mestu gde je primalac uspostavio biznis. U svrhu ovog stava važi:

4.1. ukoliko autor ili primalac ima više od jednog mesta gde razvija biznis, onda mestobiznisa je ono koje ima veću blizinu sa datom transakcijom, ili kada ne postoji data transakcija a koje je glavno mesto za biznis;

4.2. ukoliko autor ili primalac nema mesto za biznis, onda referisanje treba vršiti njegovom prebivalištu.

POGLAVLJE IV
OSNIVANJE I INFORMATIVNI ZAHTEVI

Član 15
Osnivanje i ovlašćenje

1. Informacione društvene usluge su bilo koje usluge koje su normalno ponuđene za isplatu u daljini putem elektronskih sredstava i individualnim zahtevima primaoca usluge.

2. Ovaj Zakon neće se primeniti na:

2.1. usluge koje se ne nude «u daljini»;

2.2. usluge ponuđene u fizičkoj prisutnosti ponuđača i primaoca, iako one uključuju upotrebu elektronske opreme:

2.2.1. lekarske preglede ili tretmane u lekarskim ambulantama, uz upotrebu elektronskih sredstava, gde je pacijent fizički prisutan;

2.2.2. konsultacije elektronskog kataloga u jednoj prodavnici u prisustvu klijenta;

2.2.3. elektronske igre, koje su prisutne u video-arkade, gde je klijent fizički prisutan.

2.3. servise koji se ne nude «preko elektronskih sredstava»;

2.4. usluge materijalne sadržine, iako se nude preko elektronskih sredstava:

2.4.1. automatske kase ili uređaji za snabdevanje kartom (novčanicom, voznom kartom);

2.4.2. pristup u drumskoj mreži, parkinzima i dr., obaveze za korišćenje iako suelektronska sredstva na ulaz-izlaz, kontrolnog pristupa i/ili obezbeđujući da jeisplata korektno izvršena.

2.5. isključene usluge, raspodela CDROM-a ili softvera na disketama;

2.6. usluge koje nisu ponuđene preko elektronske obrade ili takvog sistema, uključujući, ali ne ograničene na:

2.6.1. zvučne telefonske usluge;

2.6.2. telefaks/teleks i usluge teleksa;

2.6.3. ponuđene usluge preko zvučne telefonije ili faksa;

2.6.4. konsultacije preko telefona/telefaksa sa lekarom;

2.6.5. konsultacije preko telefona/telefaksa sa advokatom;

2.6.6. direktan marketing preko telefona/telefaksa.

2.7. za usluge koje se ne kompletiraju “individualnim zahtevom primaoca usluga”;

2.8. ponuđene usluge od prenosa podataka bez individualnog zahteva za prijem u isto vreme od neograničenog broja individualnih primaoca (po jednom bodu doviše bodova prenosa):

2.8.1. usluge radio-prenosa;

2.8.2. usluge prenosa na televiziji;

2.8.3. teleteksta obezbeđenog na televiziji;

2.8.4. sve prenosne usluge definisane Zakonom.

3. Pružanje usluga informativnog društva zahteva prethodno ovlašćenje ili bilo koji drugi zahtev koji ima ekvivalentan efekat, izuzev:

3.1. Ponudiodci usluga koji koriste svoju infrastrukturu treba da dobiju ovlašćenja na osnovu odgovarajućeg zakona za elektronske komunikacije;

3.2. Ponudjoci finansijskih usluga ili osiguranja, na osnovu zakona za te usluge.

Član 16 **Opšta informacija koju treba da pruži ponuđač usluge**

1. Ponuđač usluge treba da pruži lak, direktan i permanentan pristup za ponuđače i za primaoca usluga i nadležne organe bar za sledeće informacije:

- 1.1. ime ponuđača usluge;
- 1.2. adresu mesta-lokacije u kojoj je smešten ponuđač usluge;
- 1.3. e-mail adresu i univerzalni registrirajući lokator (URL) ponuđača usluge;
- 1.4. registraciju biznisa u kome je ponuđač usluge stupio i njegov broj registracije(ukoliko postoji);
- 1.5. detalje relevantnog nadzornog organa (gde je aktivnost subjekat jedne ovlašćene šeme);
- 1.6. za profesije vezane za elektronsku trgovinu:
 - 1.6.1. bilo kakvog profesionalnog entiteta ili slične institucije u kojoj je ponuđač usluge upisan;
 - 1.6.2. profesionalni naziv i jurisdikcija u kojoj je data;
 - 1.6.3. referenca o profesionalnim pravilima primenljivim u jurisdikciji preduzeća i sredstva za pristup u njima;
- 1.7. PDV - identifikovani broj poreza (ukoliko se primenjuje).

2. Kada se informacione društvene usluge odnose na cene, iste treba jasno zapisati i treba ih zapisati ukoliko imaju uključen porez i koštanje raspodele.

POGLAVLJE V **TRGOVAČKE KOMUNIKACIJE**

Član 17 **Obavezne informacije**

1. Trgovačke komunikacije, koje su deo informacione društvene usluge, treba uskladiti makar sa datim uslovima i to:

- 1.1. trgovačke komunikacije, kao takve se trebaju jasno identifikovati;
- 1.2. fizičko ili pravno lice, u čije ime je obavljena trgovačka komunikacija, treba se jasno identifikovati;
- 1.3. reklamne ponude (popust cena, premije i poklona), kao takve se trebaju jasno identifikovati, uključujući uslove koje treba ispuniti radi kvalifikacije istih;
- 1.4. reklamne konkurencije ili igre tamo gde se dozvoljavaju prema zakonu, gde je osnovan ponuđač usluge, treba da budu jasno identifikovane, uključujući i uslove za učešće.

Član 18
Neželjeno trgovačko komuniciranje

1. Neželjeno trgovačko komuniciranje elektronskom poštom je dozvoljeno pod uslovom da takvo komuniciranje od ponuđača usluge kao takvu treba jasno identifikovati.
2. Ponudjoci usluga treba redovno da konsultuju i poštuju registar u kome fizička lica koja ne žele primiti takvo trgovačko komuniciranje mogu sebe opisati.

Član 19
Pravila za profesije

1. Korišćenje trgovačkih komuniciranja, koje su deo usluga informativnog društva, ponuđene od profesionalaca, dozvoljava se zavisno od usklađenosti sa profesionalnim pravilima o profesionalnoj samostalnosti, dostojanstvu i časti, profesionalnoj poverljivosti i korektnosti prema klijentima ili ostalim profesionalnim članovima.
2. Profesionalni entiteti i udruženja se podstiču za osnivanje kodeksa ponašanja, koji treba da bude potpuno u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima.

POGLAVLJE VI
UGOVORI ZAKLJUČENI PUTEM ELEKTRONSKIH SREDSTAVA

Član 20
Obavezne informacije

1. Informacija u nastavku treba da se da od ponuđača usluge pre nego što se vrši poruka od primaoca usluge, izuzev ukoliko se drugačije saglase stranke koje nisu potrošači:
 - 1.1. razni tehnički koraci za ispunjavanje ugovora;
 - 1.2. ugovor bilo da je ispunjen ili ne, treba se arhivirati od ponuđača usluge radi pristupa;
 - 1.3. tehnička sredstva za identifikaciju i ispravku uvedenih grešaka pre obavljanja poruke;
 - 1.4. ponuđeni jezici za sklapanje ugovora.
2. Izuzev kada stranke koje nisu potrošači zaključuju drugačiji ugovor, ponuđač usluge pokazuje kodeks ponašanja u kojoj on opisuje i prikazuje kako se mogu prikazati ovi šifre elektronski.
3. Odredbe u stavu 1. i 2. ovog člana se ne primenjuju za zaključene ugovore isključivo od razmene elektronske pošte ili individualnih komuniciranja.
4. Rokove ugovora i opšte uslove za primaoca treba staviti na raspolaganje na taj način kako bi se njemu dozvolilo čuvanje i reprodukcija istih.

Član 21
Naručivanje porudžbine

1. Izuzev u slučajevima kada se stranke, koje nisu potrošači, drugačije usaglase, onda ponuđač usluge koji prima porudžbinu preko tehnoloških sredstava, treba da potvrdi prijem porudžbine primaoca bez odlaganja i elektronskim sredstvima. Smatra se da su porudžbina i potvrda prijema primljeni, kada stranke, na koje se iste odnose, su u stanju da imaju pristup.

2. Osim u slučajevima kada stranke koje nisu potrošači drugačije se dogovore, ponuđač usluge stavlja na raspolaganje prijema usluge odgovarajuća tehnička sredstva, efikasna i korisna, koja omogućuju identifikaciju i ispravku grešaka koje su unete pre upućivanja poruke.

3. Odredbe u stavovima 1. i 2. ovog člana se ne primenjuju na ugovore zaključene isključivo razmenom elektronske pošte ili ekvivalentnim individualnim komuniciranjem.

POGLAVLJE VII PRENOS ROBE

Član 22

Aktivnosti vezane za ugovore o prevozu roba

1. Ovo poglavlje se primenjuje o bilo kakvoj aktivnosti vezane sa ili u primeni ugovora o prevozu roba, uključujući ali ne ograničavajući se na:

- 1.1. pružanju oznaka, broja, količine ili mase roba;
- 1.2. prikazivanju prirode i vrednosti roba;
- 1.3. izdavanju računa za robe;
- 1.4. potvrdu da je roba zadužena;
- 1.5. informisanje lica o rokovima i uslovima ugovora;
- 1.6. izdavanju uputstava prevozniku;
- 1.7. zahtev za snabdevanje robom;
- 1.8. izdato ovlašćenje za robu;
- 1.9. upoznavanje o gubitku ili oštećenju roba;
- 1.10. izdavanju bilo kakvog drugog informisanja ili izjave u vezi realizacije ugovora;
- 1.11. aktivnost za snabdevanje robom kod imenovanog ili ovlašćenog lica za zahtevanje snabdevanja;
- 1.12. izdavanje, obezbeđenje, odbijanje, podvrgavanje, prenos ili dogovaranje prava na robu;
- 1.13. obezbeđenje ili prenos prava i obaveza po ugovoru.

Član 23

Prevozna dokumenta

1. Zavisno od stava 3. ovog člana, gde Zakon traži da se pojedina radnja, koja se odnosi na član 22 ovog zakona izvrši u pisanoj formi ili iskorišćavajući dokument od hartije za ispunjavanje zahteva, ukoliko je radnja izvršena korišćenjem jedne ili više poruka sa podacima.

2. Stav 1. ovog člana se primenjuje kada je zahtev u obligacionoj formi ili kada zakon prosto predstavlja posledice za neispunjavanje zahteva u pisanju kao dokument u obliku papira.

3. Ukoliko treba da se neko ovlasti ili izvrši pojedina obaveza od jednog i samo jednog lica i ukoliko se to zakonom zahteva na način da bi uputio to pitanje, prava i obaveze se moraju preneti na osobu transferom ili putem pismenog dokumenta. Ovaj zahtev se smatra da je ispunjen, ukoliko je to pravo preneseno koristeći jednu ili više poruka sa podacima, tvrdeći da je korišćen metod poverljivosti za sačinjavanje takve poruke sa podacima ili jedinstvenih poruka.

4. O svrhama stava 3. ovog člana, traženi standard poverljivosti treba se oceniti u jasnoći svrhe za koju pravo i obaveza su preneti i u jasnoći svih okolnosti, uključujući i relevantni sporazum.

5. Kada se koriste jedna ili više poruka sa podacima radi postizanja efekta nad nekom radnjom u stavovima 1.6. i 1.7. stava 1. člana 22 ovog zakona, nijedan pismeni dokument, da bi imao efekat u takvom postupku, nije važeći sve dok korišćenje poruka sa podacima nije zaključen ili zamenjen korišćenjem pismenog dokumenta. Pismeni dokument, izdat u tim okolnostima, mora da sadrži izjavu o tom zaključku. Zamena poruka sa podacima iz pismene dokumentacije neće imati efekta na pravima ili obavezama uključenih stranaka.

6. Ukoliko je jedna zakonska odredba obavezno primenljiva za ugovaranje robnog prevoza, koji je evidentiran iz pismenog dokumenta, takva odredba treba biti primenljiva za taj ugovor o robnom prevozu, koji je evidentiran iz jednog ili više poruka sa podacima, iz činjeničnog razloga što je ugovor evidentiran iz takve poruke sa podacima ili poruka umesto pismenog dokumenta.

POGLAVLJE VIII ODGOVORNOST MEĐUPOSREDNIČKIH PONUĐAČA USLUGA

Član 24 Kanal komunikacije

1. Kada ponuđač informativne usluge u društvu pruži uslugu koja se sastoji od prenosa u saobraćajnoj mreži informacija od prijema usluge ili od ponude pristupa u saobraćajnoj mreži, onda ponuđač usluge nije odgovoran o prenesenoj informaciji, ukoliko:

1.1. ne inicira prenos;

1.2. ne bira prijemnik prenosa;

1.3. ne bira ili ne modifikuje informaciju uključenu u prenosu.

2. Delatnosti prenosa pristupa u vezi sa stavom 1. ovog člana, obuhvataju automatsko, međuposredničko i privremeno čuvanje prenete informacije onoliko koliko ovo traje, samo za izvršenje prenosa u mrežu komunikacije, i pod uslovom da informacija nije sačuvana za neki duži period nego što je razumno neophodno za prenos.

Član 25 Zadržavanje

1. Kada jedan ponuđač usluga informativnog društva ponudi jednu informaciju koja se odnosi na prenos u jednu komunikativnu mrežu informacije za primaoca usluga, tada ponuđač usluge nije odgovoran za automatsko, srednje i privremeno čuvanje te informacije, čuvanje koje se obavlja da bi prenos informacija postao što efikasniji kod ostalih primaoca usluge prema njihovom zahtevu, ukoliko:

1.1. ponuđač ne modifikira informaciju;

1.2. ponuđač sprovodi uslove pristupa na informaciju;

1.3. ponuđač sprovodi pravila koja se nadovezuju sa osveženjem informacija, specifikovanim prema poznatim i široko upotrebljenim oblicima u industriji;

1.4. ponuđač ne bude umešan u zakonsku upotrebu tehnologije, široko poznat i korišćen u industriju, da bi dobio podatke o upotrebi informacije; i

1.5. ponuđač postupa odmah da bi otklonio ili sprečio pristup na informacije koje je očuvao, čim bude informisan da je informacija u početnom izvoru emitovanja skinuta sa mreže ili je zabranjen pristup, ili je određeni sud ili administrativni autoritet naložio ukidanje ili zabranu pristupa.

Član 26 Gazdovanje

1. Kada ponuđač informatičkog društva čuva ponuđenu informaciju od primaoca usluge, on nije odgovoran za čuvanu informaciju na zahtev primaoca usluge, ukoliko:

1.1. ponuđač usluge nije upoznat o aktivnosti ili nezakonitu informaciju, i što se tiče zahtevu za štetu nema saznanje ni za činjenice niti za okolnost koja bila jasna informacija ili nezakonit aktivnost; ili

1.2. ponuđač usluge, odmah kada bude upoznat o gore navedenom situacijom, odmah postupa da bi otklonio ili sprečio pristup na tu informacije

Član 27

Odgovornost za štetu nastalu uklanjanjem ili nemogućnošću pristupu informacijama

1. Svako lice koja obaveštava ponudioca usluga Informatičkog društva o aktivnostima ili nelegalnim informacijama odgovorna je za štete nastale uklanjanjem ili nemogućnošću pristupa informacijama, iz pod-stava 1.2. stava 1. člana 26 ovog zakona kada:

1.1. on nije postupio sa iskrenim namerama; ili

1.2. on je imao koristi od delatnosti ponudioca usluga Informatičkog društva; ili

1.3. on je znao, ili je izgledalo da zna, da informacija ili aktivnost nije bila zakonita.

Član 28

Izuzeće od opštih obaveza za monitorisanje

1. Pružaoci usluga informacionog društva, prilikom pružanja usluga koje se uključuju u članovima ovog poglavlja, nemaju posebne obaveze nad nadgledanjem informacije koju oni prenose ili je čuvaju, niti imaju opšte obaveze da aktivno zatraže činjenice ili okolnosti koje ukazuju nelegalne aktivnosti.

2. Pružaoci usluga informativnog društva će brzo informisati javne vlasti na osnovu zakonodavstva na snazi javne vlasti o pitanju navodne nezakonite aktivnosti ili informacije date od strane korisnika njihovih usluga i daće svakom nadležnom organu na osnovu zahteva, informaciju, koja omogućava identifikovanje primalaca njihovih usluga sa kojima oni imaju sporazum o skladištenju.

3. Ništa u ovom članu neće biti tumačeno kao posledica usluga informativnog društva za nadgledanje informacije koju oni prenose ili čuvaju ili koji aktivno zahtevaju činjenice ili dodatnu informaciju koja dokazuje nezakonitu aktivnost u vezi sa aktivnostima opisanim u članovima 24, 25, i 26 ovog Zakona.

POGLAVLJE IX UGOVORI NA DALJINU

Član 29 Definicija i delokrug

1. Ugovor na daljinu predstavlja ugovor u vezi roba ili usluga dospelih između snabdevača i potrošača po jednoj organizovanoj daljini prodaje ili šeme pružanja usluge koju vodi snabdevač, koji koristi sredstva komunikacije u daljini do trenutka kada je ugovor zaključen.

2. Komunikacija u daljini uključuje bilo koje sredstvo koje se koristi za zaključenje ugovora bez fizičke prisutnosti snabdevača i potrošača. Takvi primeri mogu biti, ali se ne ograničavaju na:

- 2.1. štampane neadresirane i adresirane sadržine;
- 2.2. standardna pisma;
- 2.3. reklamiranje u štampi u obliku porudžbine;
- 2.4. katalog;
- 2.5. telefonske pozive intervencijom čoveka;
- 2.6. telefoniranje bez intervencije čoveka (mašina za automatsko pozivanje ili audiotekst);
- 2.7. radio;
- 2.8. videofon (telefon sa ekranskim pogledom);
- 2.9. videotekst (mikrokomputer i televizijski ekran) sa opipljivom tastaturom ili ekranom;
- 2.10. elektronsku poštu;
- 2.11. faksimil (faksi) mašine;
- 2.12. televiziju (telešop).

Član 30 Izuzeca

1. Ovaj zakon se ne primenjuje na ugovore:

- 1.1. zaključene sa službama finansiranja ili osiguranja o kojima se primenjuje marketing finansijskih usluga potrošača u daljini;
- 1.2. zaključene automatskim sredstvima prodaje ili automatskom komercijalnom opremom;
- 1.3. zaključene sa ponuđačima telekomunikacionih usluga putem korišćenja javnih telefona;
- 1.4. zaključene za izgradnju i prodaju nepokretnine ili u vezi sa drugim pravima na nepokretninu izuzev na kiriju;
- 1.5. zaključene na licitaciji.

2. Zahtevi, koji se odnose na članove, 31, 32 , 33 i 34 ovog zakona se ne primenjuju na:

2.1. ugovore o snabdevanju prehrambenim artiklima, pićem ili ostalom robot svakodnevne potrošnje koje se obezbeđuju u kući potrošača, u njegovom prebivalištu ili u njegovom radnom mestu od redovnih svakodневnih snabdevača;

2.2. ugovore o ponudi smeštaja, transporta, snabdevanja hranom ili uslugama posredovanja, koje preuzima snabdevač u saglasnosti sa ugovorom, isključivši delovanja u vanrednim situacijama, kada se snabdevač oslobađa obaveze prema potrošaču da vrati uplaćenu vrednost.

Član 31 Prethodna informacija

1. U opravdanom vremenu pre zaključenja daljinskog ugovora, treba potrošaču pružiti sledeće informacije:

- 1.1. identitet snabdevača i ukoliko ugovori zahtevaju avansnu isplatu i njegovu adresu;
- 1.2. glavne karakteristike roba i usluga;
- 1.3. cenu roba i usluga uključujući i porez;
- 1.4. koštanje prevoza kada se to primenjuje;
- 1.5. aranžiranja za isplatu, prevoz ili izvršenje;
- 1.6. pravo na povlačenje;
- 1.7. koštanje o korišćenju sredstava daljinske komunikacije, kada se računanje vrši drugačije od osnovne cene;
- 1.8. vreme u kojoj ponuda ili cena ostaju važeće;
- 1.9. kada postoje uslovi, minimum trajanja ugovora u slučaju ugovora za snabdevanje proizvodima i uslugama, koje stalno treba izvršavati ili u ponovljenoj formi.

2. Gore navedenu informaciju, komercijalni cilj treba biti jasan, pruža se jasno i sveobuhvatno, u skladu sa sredstvima korišćenim na distanci. Treba pažljivo poštovati načelo poverenja u trgovačke transakcije i načela koja štite one koji se nesposobni da daju saglasnost, na osnovu zakonodavstva na snazi (na primer maloletnici).

3. U slučaju telefonske komunikacije posebno treba učiniti jasnim identitet snabdevača i komercijalnu svrhu poziva i to treba činiti na početku svih razgovora sa potrošačima.

Član 32 Pismena potvrda informacije

1. Potrošač treba da dobije pismenu potvrdu ili sa nekim drugim održivim medijem ili na koji ima pristup, za navedenu informaciju u članu 31 ovog Zakona. Ako ovu informaciju nije dobio potrošač pre sklapanja ugovora, ustima treba ponuditi što brže tokom realizacije ugovora i najkasnije u vreme uručivanja robe.

2. U svakom slučaju, treba pružiti sledeće:

- 2.1. pismenu informaciju o uslovima i procedurama izvršenja prava na povlačenje;

2.2. fizičku adresu mesta biznisa snabdevača, kome potrošač može dostaviti pojedinu žalbu;

2.3. informaciju o uslugama nakon prodaje i o garancijama koje postoje;

2.4. rešenje o poništavanju ugovora tamo gde je trajanje nespecificirano ili trajanje ističe za jednu (1) godinu.

3. Te informacije nisu potrebne za usluge koje su izvršene preko korišćenja sredstava komunikacije na daljinu, gde je snabdevanje vršeno samo u jednom slučaju i koje su fakturisane od ponuđača usluge putem sredstava daljinske komunikacije. Potrošač treba u svim slučajevima da bude u stanju da dobije adresu mesta biznisa snabdevača, kome može dostaviti bilo kakvu žalbu.

Član 33 Pravo na odustajanje

1. Za ugovor na daljinu, potrošač treba da ima vreme od najmanje sedam (7) radnih dana u kojoj on može da odustaje od ugovora.

2. Jedina obaveza za potrošača radi ostvarivanja prava na odustajanje je direktan trošak za vraćanja robe.

3. Vreme za ostvarivanje tog prava treba da počne:

3.1. u slučaju roba, od dana prijema od potrošača gde je obaveza u vezi pismene potvrde o informisanju ispunjena;

3.2. u slučaju usluga, od dana zaključenja ugovora ili od dana u kome su obaveze u vezi pismene potvrde o informaciji ispunjene ukoliko su one ispunjene nakon zaključenja ugovora, pod uslovom da ovo vreme ne prođe tri (3) meseca u odnosu na ubuduće

4. Ukoliko snabdevač nije uspeo ispuniti obaveze u vezi pismene potvrde o informisanju, vreme za ispunjavanje tih obaveza biće tri (3) meseca. To vreme treba da počne:

4.1. u slučaju roba, od dana prijema od potrošača;

4.2. u slučaju usluga, od dana zaključenja ugovora.

5. Ukoliko je obaveza pismene potvrde o informisanju ispunjena u toku od tri (3) meseca, vreme sedam (7) dana prema stavu 1. ovog člana će početi od tog trenutka.

6. Ukoliko se potrošač posluži svojim pravom na odustajanje, snabdevač treba da bude obavezan za naknadu isplaćenih iznosa od potrošača i potrošač nema potrebe da isplati nešto za ovo. Jedinu isplatu koju treba da vrši potrošač jeste trošak prouzrokovan za vraćanje robe. Takvu naknadu treba vršiti ne kasnije od trideset (30) dana.

7. Samo u slučaju kada se stranke drugačije saglase, potrošač se ne može poslužiti svojim pravom na odustajanje u vezi sa sledećim ugovorima:

7.1. o pružanju usluge, ukoliko je vršenje usluge počelo po sporazumu sa potrošačem pre završetka sedam (7) radnih dana u skladu sa stavom 1. ovog člana;

7.2. o snabdevanju proizvedenom robom, bazirano na specifikacije potrošača ili koja je jasno personalizirana ili koja zbog prirode koju ima zbog kvarljivosti ili kojoj rok istekne brzo;

7.3. o pružanju snimanja tona, video ili kompjuterskog programa, koji su otvoreni od strane potrošača;

7.4. o snabdevanju svakodnevnim, periodičnim novinama i časopisima;

7.5. o igrama i uslugama lutrije.

8. Ukoliko je cena robe ili usluga potpuno ili delimično pokrivena kreditom izdatim od potrošača, ili ukoliko je cena potpuno ili delimično pokrivena kreditom izdatim za potrošača od treće stranke, na osnovu sporazuma između treće stranke i snabdevača, sporazum o kreditu treba da se poništi bez nekog kažnjavanja, ukoliko potrošač uživa pravo na odustajanje od ugovora.

Član 34 Izvršenje

1. Samo u slučajevima kada se stranke saglase drugačije, snabdevač treba izvršiti porudžbinu u toku od trideset (30) dana od tekućeg dana u kome je potrošač podneo porudžbinu kod snabdevača.

2. Kada snabdevač ne ispuni svoj deo ugovora sa obrazloženjem da naručena roba ili usluge nisu na raspolaganju, potrošač treba da se informiše o ovo situaciji i treba da mu se odmah vrati plaćeni iznos i to najkasnije trideset (30) dana.

3. Snabdevač može da pruži potrošaču robe i usluge istog kvaliteta i cene pod uslovom da je ova mogućnost pružena pre zaključenja ugovora ili kada je ugovor zaključen. Trošak za vraćanje robe u tekućem uživanju prava na odustajanje, treba u svakom slučaju da se pokrije od snabdevača i potrošač treba da se upozna o tome. U takvim slučajevima snabdevanje robom ne može se oduzeti, jer čini prodaju po inerciji zasnovanu u članu 36 ovog zakona.

Član 35 Poništavanje plaćanja sa karticom u slučaju prevare

1. Potrošač ima pravo:

1.1. da traži poništenje kartice, kada se vrši prevara na kartici njegovog plaćanja karticom u vezi sa daljinskim ugovorima prema ovom Zakonu;

1.2. u slučaju prevare, da mu se rekompenzira plaćeni iznos ili da mu se vrati isplata.

Član 36 Inercijalna prodaja

1. Zaustavljeno je snabdevanje robom i uslugama za potrošača, ako one nisu prethodno poručene od potrošača, u slučaju kada takvo snabdevanje zahteva plaćanje;

2. Od potrošača neće se ništa tražiti za slučajeve ne zahtevanog snabdevanja. Odsustvo odgovora za ove slučajeve ne smatra se prihvatanje.

Član 37 Prethodnu saglasnost potrošača za korišćenje pojedinih sredstava za komunikaciju sa distance

1. Potrošač treba da daje prethodnu saglasnost da snabdevač koristi:

1.1. automatski sistem pozivanja bez intervencije čovečije ruke-automatsku mašinu pozivanja;

1.2. faksimil-faksi mašina.

2. Ostala sredstva daljinske komunikacije, koja dozvoljavaju individualnu komunikaciju, mogu se koristiti samo kada nema jasne primedbe od potrošača.

Član 38

Pravna ili administrativna korekcija

1. Radi osiguravanja da je ovaj Zakon u primeni kako treba, mogu se preduzeti radnje po važećem Zakonu pri sudovima ili nadležnim administrativnim organima, kao što su:

1.1. javni organi ili njihovi predstavnici;

1.2. potrošačke organizacije;

1.3. profesionalne organizacije.

Član 39

Obavezna primena

Potrošač može da ne odustane od prava koja mu se daju ovim zakonom. Potrošač ne gubi zaštitu koja mu se daje prema zakonu izabranim iz spoljne jurisdikcije kao Zakon primenjiv u ugovoru.

POGLAVLJE X

ELEKTRONSKO FAKTURISANJE

Član 40

Traženi detalji o fakturama

1. Za fakturisanje u elektronskoj trgovini traže se:

1.1. datum izdavanja;

1.2. tekući broj, zasnovan na jednom ili više tekućih brojeva, koji identifikuju fakture;

1.3. identifikacioni broj PDV-a po kome poreski obveznik snabdeva robom ili uslugama;

1.4. puno ime i adresa poreskog obveznika i njegovog potrošača;

1.5. količinu, cenu i prirodu roba snabdevanja i njihovo rasprostiranje i prirodu pruženih usluga;

1.6. datum kojeg je izvršeno snabdevanje robom ili uslugama, ili datum kada je izvršena uplata u žiro-račun, tako da se može utvrditi i razlikovati od datuma izdavanja računa;

1.7. porez na vrednost ili izuzeće, jedinica cene koja se izuzima od poreza i pojedino sniženje cene ili naknada, ukoliko nisu uključene u jedinici cene;

1.8. stepen primenjenog PDV-a;

1.9. iznos PDV-a koji treba da se plati.

2. Ne traži se potpisivanje računa.

3. Iznos koji se javlja na račun, može se izraziti u bilo kojoj valuti, pod uslovom da se iznos poreza koji treba da se uplati izrazi u Evro.

Član 41

Računi na hartiji ili putem elektronskih sredstava

1. Računi se mogu dostaviti bilo u obliku hartije ili, ukoliko potrošač pristaje, mogu se dostaviti i elektronski. Računi dostavljeni putem elektronskih sredstava treba da budu prihvatljivi na Kosovu, pod uslovom da se garantuje utvrđivanje porekla i integritet sadržaja:

1.1. sredstvima unapređenog elektronskog potpisivanja;

1.2. sredstvima unapređenog elektronskog potpisivanja bazirano na kvalifikovanom utvrđivanju i zasnovano od opreme obezbeđenja potpisivanja; ili

1.3. sredstvima elektronske razmene podataka (EDI) gde se sporazum o razmeni pruža za korišćenje procedura koje garantuju utvrđivanje porekla i celovitost podataka.

1.4. putem drugih elektronskih sredstava, usvojenih od Ministarstva putem ovog podakonskog akta.

2. Računi se mogu dostaviti putem ostalih elektronskih sredstava, pod uslovom određenog prijema od zainteresovanja klijenta.

3. Kada su grupe pojedinih računa, dostavljene preko elektronskih sredstava, uključene kod istog primaoca, detalji, koji su zajednički za posebne račune, mogu se navesti samo jedan put, ukoliko su sve informacije prihvatljive za svaki račun.

Član 42

Čuvanje računa

1. Svaki poreski obveznik treba da osigura kopije računa izdatih od njega i sve račune koje je on primio čuvati ih po Poreskom kodu Kosova onako kako je usvojeno od Ministarstva za privredu i finansije.

2. Poreski obveznik može odlučivati o mestu čuvanja, pod uslovom da on učini da čuvani računi ili informacija budu dostupni za nadležne organe bilo kada oni to zahtevali.

3. Istinitost porekla i celovitost sadržaja računa, takođe i njihova čitljivost, treba da se garantuju tokom celog vremena dok se one čuvaju. Da bi se osiguralo da su ovi uslovi popunjeni, računi se mogu čuvati u njihovoj originalnoj formi u kojoj su one dostavljene bilo elektronski ili u obliku hartije. Kada se računi čuvaju elektronskim sredstvima, treba takođe čuvati i podatke koji garantuju istinitost porekla i celovitost sadržaja.

4. Ministarstvo za privredu i finansije treba da utvrdi vreme za koje poreski obveznici treba da čuvaju račune u vezi roba i ograničenih usluga na njihovoj teritoriji i primljene račune od lica koji uplate porez, smeštenih na Kosovu.

5. Pod prenosom i čuvanjem računa «elektronskim sredstvima» se podrazumeva prenos ili stavljanje na raspolaganju primaocu i čuvanje, koristeći elektronsku opremu za obradu (uključujući digitalno kompresiranje) i čuvanje podataka upotrebom žica, radiopredajnika, optičke tehnologije ili drugih elektromagnetskih sredstava.

POGLAVLJE XI Elektronska plaćanja

Član 43 Sprovođenje elektronskih plaćanja

1. Ovaj Zakon se sprovodi za elektronska plaćanja i postavljanje uslova, koji će se ispuniti, ukoliko se novi načini elektronskog plaćanja razvijaju u korist svih ekonomskih partnera i koji daju:

- 1.1. za potrošače, sigurnost i komoditet;
- 1.2. za trgovce i izdavaoce, veću sigurnost i produktivnost;
- 1.3. za razvoj industrije na Kosovu.

2. Načela pravih praksi trebaju se posmatrati od strane onih koji uključuju u funkciji sisteme plaćanja karticom ili koji omogućavaju korišćenje.

3. Tehnološki razvoj elektronskih sredstava plaćanja treba da ima u obzir njihovu evropsku dimenziju: takva sredstva treba da imaju širu međudelatnost što je moguće više radi izbegavanja izolovanih sistema a time i podelu tržišta.

4. Ovaj Zakon se neće sprovesti kod:

- 4.1. kartica koje nemaju ekvivalentnu monetarnu vrednost;
- 4.2. kartice koje se izdaju od specifične kompanije, ako je ta kompanija jedina gde se te kartice ili vrednosti mogu koristiti.

Član 44 Ugovori

1. Ugovori, zaključeni od strane izdavaoca ili njegovih agenata sa trgovcima i potrošačima, treba da budu u pismenoj formi i treba da rezultiraju u prethodnoj aplikaciji. Oni trebaju detaljno postaviti opšte i specifične uslove sporazuma.

2. Ugovore treba izraditi na službenim jezicima Republike Kosovo.

3. Cene treba definisati transparentno, uzimajući u obzir troškove i opasnosti, ali neograničavajući konkurenciju.

4. Sve uslove, ukoliko su u skladu sa zakonom u primeni, treba slobodno negocirati i jasno ih izražavati u ugovoru.

5. Specifične uslove o okončanju ugovora treba izjaviti i stranke treba da se obaveste pre zaključenja tog ugovora.

Član 45 Međusobna operativnost

Međusobna operativnost treba da bude puna i izvršena tako da se trgovci i potrošači mogu pripojiti mreži (mrežama) ili da ugovaraju sa izdavaocem (izdavaocima) o njihovom izboru, kako bi bili u stanju da sve tačke budu u stanju da obrade njihove kartice.

Član 46 Oprema

1. Tačke elektronske prodaje treba da registruju, kontrolišu i prenesu isplate i da se integrišu u terminalima prodajnih tačaka.
2. Trgovci imaju mogućnost da odlučuju da li žele jedan terminal, ili nekoliko terminala za kartice raznih vrsta.
3. Trgovci treba da budu slobodni da izaberu koji terminal prodajne tačke će postaviti. Oni treba da imaju slobodu da uzmu pod zakup ili da kupe takvu opremu, pod uslovom samo da bude atestirana, kako bi zadovoljila zahteve o sistemima prodaje na veliko i da ista se može iskorišćavati na osnovu međusobne operativnosti.

Član 47 Zaštita podataka i bezbednost

1. Elektronska plaćanja u vremenu isplate mogu biti nepovratna. Porudžbina postavljena elektronskim sredstvima treba da bude neopoziva i ne može biti sa nalogom poništenja.
2. Prenesena informacija u vremenu kada se vrši isplata za odgovarajuću banku trgovca i kasnije za izdavaoca, ne treba ni na koji način da utiče na zaštitu privatne tajnosti. Treba da bude striktno ograničena u tome što je podnošeno u čekovima ili transferima.
3. Bilo koji problem, koji se odnosi na zaštitu informacije ili bezbednosti, treba otvoreno da se učini poznatim i da se razjasni u bilo kojoj fazi ugovora između stranaka.
4. Ugovori ne treba da ograničavaju slobodu trgovca da bi postupio ili slobodu konkurencije.

Član 48 Pravilan pristup sistemu

1. Bez obzira na njihovu privrednu veličinu, svim preduzećima treba da se dozvoli pravilan pristup u sistemu elektronskog plaćanja. Trgovcu se može odbiti pristup samo u slučajevima predviđenim zakonodavstvom na snazi.
2. Ne treba da ima neopravdane razlike u plaćanju u vezi sa transakcijama unitar Kosova, a takođe i za plaćanje za iste usluge u vezi sa međunarodnim transakcijama sa ostalim zemljama, a posebno sa bližim regionom.

Član 49 Odnosi između trasanta i trgovca

1. Radi davanja podstrekivanja uzajamnom pristupu između raznih sistema sa karticama, ugovori između trasanata kartica i trgovca ne treba da sadrže pojedino izuzeće trgovačkog dela, koji zahteva da trgovac deluje samo sistemom kojim je on ugovorio u sporazumu.
2. Ugovori sa trgovcima treba da dozvole efektivnu konkurenciju između raznih trasanata. Odredbe obavezno treba da se ograniče striktno u tehničkim zahtevima, da bi obezbedile da sistem funkcioniše kako treba.

Član 50
Odnosi između trasanata i potrošača

U ugovoru kojeg ga potpišu, vlasnici kartica treba da preduzmu sve potrebne prethodne mere da bi garantovali bezbednost izdate kartice i da se upoznaju posebnim uslovima (gubicima ili krađama).

Član 51
Odnosi između trgovaca i potrošača

Trgovci treba da prikažu potpuno vidljivo znakove kompanija kojima su se pripojili; oni će se obavezati da primaju te kartice.

POGLAVLJE XII
ELEKTRONSKI POTPISI

Član 52
Ravnopravan tretman tehnologija potpisivanja

Ništa u ovom zakonu, izuzev člana 54, neće se primeniti na način koji bi isključio, ograničio ili stavio van snage zakonske efekte bilo koje metode o stvaranju elektronskog potpisa, koji ispunjava zahteve iznete u članu 55, stav 1. ovog zakona ili koji inače ispunjava zahteve zakonodavstva na snazi.

Član53
Sporazumno odstupanje

Odredbe u ovom poglavlju Zakona mogu se isključiti ili njihov uticaj se može izmeniti sporazumom, izuzev u slučajevima kada taj sporazum ne važi ili nije na snagu pod primenljivim zakonom.

POGLAVLJE XIII
UPOTREBA POTPISA

Član54
Usaglašenost sa zahtevima o potpisivanju

1. Elektronski potpis se smatra poverljivim sa ciljem ispunjavanja zahteva upućenih u članu 6 ovog zakona, ako su:

- 1.1. ispunjeni zahtevi za unapređeno elektronsko potpisivanje;
- 1.2. osnovano na kvalifikovani certifikat;
- 1.3. stvoreno sa opremom za stvaranja bezbednog potpisa.

2. Jedan elektronski potpis se ne smatra da bude sa nedovoljnom poverljivošću samo na osnovu toga da:

- 2.1. nije osnovan na kvalifikovani certifikat; ili
- 2.2. ne osniva se na kvalifikovani certifikat izdat od akreditovanog ponudioca usluga certifikovanja, ili

2.3. stvoren je sa opremom za stvaranje bezbednog potpisa.

3. Samo ako je elektronski potpis u obliku unapređenog elektronskog potpisa, koji je osnovan na kvalifikovanom certifikatu i koji je stvoren opremom za stvaranje bezbednog potpisa, za sve svrhe i ciljeve ovog Zakona, smatraće se da je potpis od strane potpisnika.

4. Stav 1. ovog člana ne ograničava mogućnosti bilo kojeg lica;

4.1. da bi se na neki drugi način stvorilo, u svrhu ispunjavanja upućenih zahteva pod članom 6 ovog zakona, pouzdanosti jednog elektronskog potpisa; ili

4.2. da obezbede činjenice o nepouzdanosti jednog elektronskog potpisa.

Član55 Primenjivost

1. Ministar može utvrditi podzakonskim aktom koji elektronski potpis ispunjava odredbe člana 54, stav 2. ovog zakona i može stvoriti pravila koja mogu dati puni uticaj prihvatanja i korišćenja elektronskih potpisa.

2. Bilo koje utvrđivanje izvršeno u stavu 1. ovog člana treba da bude u saglasnosti sa prihvaćenim međunarodnim standardima.

3. U ovom članu ništa ne utiče na delovanje propisa Međunarodnog privatnog prava.

Član 56 Radnje potpisnika

1. Kada se podaci stvorenog potpisa mogu upotrebiti za stvaranje jednog potpisa, koji ima zakonski efekat, svaki potpisnik:

1.1. obavlja opravdano staranje radi izbegavanja neovlašćene upotrebe podataka njegovog stvorenog potpisa;

1.2 bez nekog neopravdanog zakašnjenja koristi sredstva koja su stavljena na raspolaganju od ponuđača certifikatskih usluga, shodno članu 57 ovog Zakona, ili inače opravdano nastoji da upozna svako lice, u kome se s opravdanjem očekuje od potpisnika da podrži ili pruži usluge za održavanje elektronskog potpisa, ukoliko:

1.2.1. potpisnik ima znanja da su podaci stvorenog potpisa kompromitovani; ili

1.2.2. poznate okolnosti za potpisnika predstavljaju substancijalnu opasnost da su podaci stvorenog potpisa mogli biti kompromitovani.

1.3. kada se certifikat upotrebljava radi podrške elektronskog potpisa, obavlja opravdano staranje za obezbeđenje preciznosti i kompletnosti svih prezentiranja materijala, izvršenih od potpisnika, koja su relevantna za certifikat tokom čitavog njegovog postojanja ili koja će se dalje uključiti u certifikat.

2. Zbog njegovih/njenih promašaja za ispunjenje zahteva u stavu 1, potpisnik će snositi zakonske posledice.

Član57 Radnje pružaoca certifikatskih usluga

1. Kada pružalac certifikatskih usluga pruži usluge radi održavanja elektronskog potpisa,

koji se može koristiti o zakonskim efektima kao potpis, taj pružilac certifikatskih usluga:

- 1.1. radiće po prezentacijama izvršenih od njega dotičnim njegovoj politici i praksi;
- 1.2. obaviće opravdano staranje, obezbeđujući preciznost i kompletnost svih prezentiranja materijala izvršenih od njega, a koje su relevantne za certifikat u toku celog njegovog postojanja ili za ono što je obuhvaćeno u certifikatu;
- 1.3. pruža razuman način koji omogućuje poverljivoj strani, na osnovu certifikata da utvrdi:
 - 1.3.1. identitet pružioca certifikatskih usluga;
 - 1.3.2. da je potpisnik, identifikovan u certifikatu, kontrolisao podatke stvorenog potpisa u vremenu kada je izdat certifikat;
 - 1.3.3. da su podaci stvorenog potpisa važni u ili pre vremena kada je izdat certifikat
- 1.4. pruža razumne načine kako bi omogućio pouzdanoj strani da odredi od certifikata, kada je relevantno ili na neki drugi način:
 - 1.4.1. korišćenu metodu za identifikovanje potpisaoca;
 - 1.4.2. svako ograničenje u vezi sa ciljem ili vrednošću za koju podaci za kreiranje potpisa ili certifikat može da se koristi;
 - 1.4.3. da su podaci za kreiranje potpisa važeći i da nisu kompromitovani;
 - 1.4.4. svako ograničenje za delokrug ili prostiranje određene odgovornosti od strane ponudioca usluga certifikovanja;
 - 1.4.5. da li ima sredstva za potpisnika da se obavesti u skladu sa podstavom 1.2. stava 1. člana 56 ovog zakona;
 - 1.4.6. da li je ponuđena odgovarajuća usluga opoziva;
- 1.5. pruža način da upozori potpisnika u skladu sa podstavom 1.2. stava 1. člana 56 ovog zakona, tu gde su pružene usluge podstava 1.4.5. ovog člana i osigurava da bude na raspolaganju odgovarajuća usluga opoziva tu gde su ponuđene usluge stava 1.4.6. ovog člana;
- 1.6. koristi sisteme, postupke i pouzdane ljudske resurse tokom obavljanja svojih usluga.

2. Ponudioc usluga certifikovanja snosi pravne posledice za svoje neuspehe u ispunjavanju zahteva stava 1. ovog člana.

3. Ponudioc usluga certifikovanja, koji izdaje kvalifikovane certifikate će:

- 3.1. demonstrirati neophodnu pouzdanost za pružanje usluga certifikovanja;
- 3.2. obezbediti funkcionisanje brzog i sigurnog direktorija i uslugu brzog i sigurnog opoziva.
- 3.3. osigurati da se datum i vreme kada se izda ili opozove jedan certifikat tačno odrede;

3.4. potvrđuje, određenim sredstvima na osnovu zakona na snazi, identitet i, ukoliko je sprovodljivo, svaki specifični atribut osobe kojoj je izdat kvalifikovani certifikat;

3.5. zapošljava osoblje koje ima profesionalno iskustvo i odgovarajuće znanje za pružene usluge, posebno nadležnost na upravljačkom nivou, posebno znanje iz tehnologije elektronskog potpisivanja i koje poznaje odgovarajuće procedure bezbednosti; osoblje isto tako treba da sprovede administrativne i upravljačke procedure koje su odgovarajuće i korespondiraju sa prihvaćenim standardima.

3.6. koristi pouzdane sisteme i proizvode koji su zaštićeni od modifikovanja i garantuju tehničku i kriptografsku sigurnost podržanog procesa;

3.7. preuzima mere protiv falsifikovanja certifikata i u slučajevima kada ponuđač usluga certifikovanja proizvodi podatke za stvaranje potpisa, garantovaće skrivenost tokom procesa proizvodnje podataka;

3.8. održava dovoljne finansijske izvore kako bi funkcionisalo u skladu sa zahtevima predstavljenim u odgovarajućem evropskom zakonodavstvu za elektronski potpis, posebno da bi održao rizik odgovornosti za štete, na primer, u dobijanju odgovarajuće bezbednosti;

3.9. registruje sve važne informacije u vezi sa kvalifikovanim certifikatom za odgovarajući vremenski period, posebno u cilju pružanja dokaza certifikata za pravni postupak. Takva registracija se može obaviti elektronskim putem;

3.10. neće čuvati ili kopirati podatke za stvaranje potpisa one osobe kojoj je ponudio usluga certifikovanja dao usluge upravljanja ključa;

3.11. pre uvida u ugovorne odnose sa jednom osobom koja zahteva certifikat kako bi podržala svoj elektronski potpis, treba obavestiti tu osobu o roku važenja, o tačnim uslovima korišćenja certifikata, obuhvatajući svako ograničenje za njegovo korišćenje, postojanje šeme dobrovoljnog akreditovanja i procedure za žalbe i rešavanje nesporazuma. Takva informacija, koja se može transmetovati elektronskim putem, treba da bude u pisanom obliku i na lako razumljivom jeziku. Relevantni delovi ove informacije, treba isto tako da budu na raspolaganju zajedno sa zahtevom kod treće strane koja se oslanja na certifikat;

3.12. koristi pouzdane sisteme za čuvanje certifikata u potvrdnom obliku, tako da samo ovlašćena lica mogu da imaju pristupa i da izvrše promene, informacija se može proveriti za autentičnost, ispravka certifikata se može obaviti javnim putem sa ciljem da se dobije odobrenje od držaoca certifikata, i svaka tehnička promena koja kompromituje da ovi zahtevi bezbednosti budu vidljivi za operatera.

Član 58 **Poverljiva lista**

1. Ministarstvo će održavati registar pružaoca usluga certifikovanja osnovan na Kosovu.
2. Registar iz stava 1. ovog člana, treba da bude na raspolaganju za sve kao i za automatske čitaoce koji se oslanjaju na standarde koje koristi Evropska Unija i treba da bude poverljiv, ažuriran i bezbedan.
3. Ponudio usluga certifikovanja može zatražiti da se registruje na ovoj listi ako on/ona ispunjava zahteve iz člana 57 ovog zakona i ako je osnovan na Kosovu i ako na kraju preda sve informacije koje su važne za Ministarstvo.

4. Ponudioc usluga certifikovanja će odmah obavestiti Ministarstvo o promenama u važnim informacijama, obuhvatajući i prekid usluga ili nemogućnost da se složi sa svakim zahtevom člana 57 ovog zakona.

Član 59 Nadzorni organ

1. Ministarstvo može da ovlasti jedno javno ili privatno telo, da održavaju registar i da predvode nadzorni organ.

2. U kontekstu nadzora ponudioca usluga certifikovanja osnovanog na Kosovu, Ministarstvo može da odredi pitanja koja se odnose na:

2.1. ovlašćenja i funkcije nadzornog organa;

2.2. svako drugo pitanje koje će biti neophodno ili poželjno u vezi sa nadzornim organom, koje se može pojaviti u Ministarstvu.

Član 60 Pouzdanost

1. U svrhu pod-stava 1.6. stava 1. člana 57 ovog zakona, bilo o utvrđivanju ili do koje mere, sistemi, procedure i ljudski resursi korišćeni od pružioca certifikatskih usluga su pouzdane, staranje se može posvetiti sledećim činionicima:

1.1. finansijskim i ljudskim resursima, uključujući postojanje imovine;

1.2. kvalitetu hardver i softver-sistema;

1.3. procedurama za obradu certifikata i aplikacija certifikata, kao i vođenju podataka;

1.4. raspoloživosti informacijama za potpisnike identifikovane u certifikatima i za potencijalne pouzdane stranke;

1.5. ispravnosti i rasprostranjenosti revizije od samostalnog organa;

1.6. postojanosti izjava Ministarstva, jednog akreditovanog organa ili pružioca certifikatskih usluga u vezi usklađenosti ili postojanosti gore navedenih podataka; ili

1.7. svakom drugom relevantnom faktoru.

Član 61 Radnje pouzdane stranke

1. Nezavisno od rešenja određena na stavu 3. člana 12 ovog zakona, pouzdana strana snosiće zakonske posledice:

1.1. o preduzimanju opravdanih koraka za utvrđivanje pouzdanosti elektronskog potpisa; ili

1.2. kada elektronski potpis se zasniva na certifikat, radi preduzimanja opravdanih koraka:

1.2.1. za utvrđivanje važnosti, suspenziju ili opozivanje certifikata; i

1.2.2. za primenu svakog ograničenja u vezi certifikata.

Član 62

Priznavanje stranih certifikata i elektronskih potpisa

1. Prilikom utvrđivanja ukoliko, ili do koje mere certifikat ili elektronski potpis je pravno pravosnažan, neće se uzeti u obzir:

1.1. mesto, gde je certifikat izdat ili je nastao elektronski potpis ili je upotrebljen; ili

1.2. mesto biznisa izdavaoca ili potpisnika.

2. Certifikat, izdat izvan Kosova, imaće isti pravni efekat na Kosovu, kao certifikat izdat na Kosovu, ukoliko pruži ravnopravan stabilan nivo pouzdanosti.

3. Elektronski potpis, nastao ili upotrebljen van Kosova, imaće istu zakonsku snagu na Kosovu, kao elektronski potpis nastao ili korišćen na Kosovu, ukoliko on pruži ravnopravan stabilan nivo pouzdanosti.

4. Prilikom utvrđivanja da li certifikat ili elektronski potpis pruži ravnopravan stabilan nivo pouzdanosti o svrhama stava 2. ili 3. ovog člana uzeće se u obzir poznati međunarodni standardi i bilo koji drugi relevantni faktori.

5. Certifikati izdati od stranih ponudioca usluga certifikata su jednaki sa certifikatima izdatim od ponudioca usluga certifikata na Kosovu, ako je ponudioc usluga stranih certifikata:

5.1. Akreditovan u zemlji članici Evropske Unije; ili

5.2. Ako su njihovi certifikati garantovani od strane ponudioca usluga certifikata osnovanog u Evropskoj Uniji.

6. Kada izuzev stava 2., 3. i 4. ovog člana stranke se međusobno slože, da upotrebe određene vrste elektronskih potpisa ili certifikata, taj sporazum će se priznati kao adekvatan o ciljevima priznavanja van granica, samo ukoliko taj sporazum ne bude važeći ili efektivan po zakonodavstvu na snazi.

POGLAVLJE XIV

ZAŠTITA INFORMATIVNOG SISTEMA INFORMATIČKOG DRUŠTVA

Član 63

Informativni sistemi informatičkog društva

Cilj ovog Dela zakona je poboljšati saradnju između zakonskih organa i drugih nadležnih organa, uključujući policiju i specializovane službe za primenu zakona Kosova, preko usklađivanja odredaba Krivičnog zakona Kosova u zoni napada protiv informatičkih sistema i transfera podataka.

Član 64

Nezakonit pristup informacionim sistemima

1. Pristup namerno, bezpravno, u jednom delu ili u čitavom informacionom sistemu se smatra kao krivično delo, kada se isti vrši:

1.1. protiv bilo kojeg dela informacionog sistema, koji se podvrgne specifičnim merama zaštite;

1.2. u cilju prouzrokovanja štete fizičkom ili pravnom licu;

- 1.3. u cilju ekonomske koristi.
2. Odredbe stava 1. ovog člana posebno se primenjuju o prisluškivanju podataka.
3. Bezpravno namerne radnje, kao u nastavku, smatraće se kao krivično delo:
 - 3.1. zapreka ili ozbiljan prekid funkcionisanja informacionog sistema upadajući, prenoseći, oštećujući, brišući, kvareći, izmenjujući, kucajući ili tumačeći nepristupne kompjuterske podatke;
 - 3.2. brisanje, kvar, izmena, kucanje ili tumačenje nepristupačnih kompjuterskih podataka u informacionom sistemu, kada se to učini radi prouzrokovanja tete fizičkom ili pravnom licu.
4. Kada se izvrši krivično delo iz stava 1., 2. i 3. ovog člana, izvršioc se kažnjava od jedan (1) do pet (5) godina zatvora.
5. Službeno lice je odgovoran za počinjeno krivičnog dela predviđeno u stavovima 1., 2. i 3. ovog člana i kažnjava se prema ovom Zakonu

Član 65
Podstrekivanje, pomaganje, podsticanje i pokušaj

Namerno podstrekivanje radi pomaganja ili podsticanja povrede koja se odnosi na član 64 ovog zakona je kažnjivo.

Član 66
Otežavajuće okolnosti

1. Krivično delo iz stava 1.,2. i 3. člana 64 ovog zakona kažnjavaju se ne manje od pet (5) godina zatvor, kada se one izvršavaju pod ovim okolnostima:

1.1 Krivično delo je učinjeno u okviru jedne kriminalne organizacije, kao što se definiše u dokumentu "Zajednička akcija Evropske Unije 98/733/JHA od 21. decembra 1998, koja smatra kao krivično delo učešće u kriminalnoj organizaciji u državama članice Evropske Unije, izuzev visine kazne koja se ovde referiše;

1.2. Krivično delo je prouzrokovalo ili je rezultiralo znatnom privrednom neposrednom ili indirektnim gubitkom, fizičkom oštećenju fizičkog lica ili znatnom oštećenju u delu kritične infrastrukture Kosova;

1.3. Krivično delo je rezultiralo na znatne prihode.

2. Krivična dela koje se referišu u stavovima 1.,2. i 3. člana 64 ovog zakona kažnjavaju se većom zatvorskom kaznom nego što je to predviđeno u stavu 4. člana 64 ovog zakona, kada prekršioc je kažnjen, za takve povrede, sa pravosnažnom presudom od Evropskog suda pravde.

Član 67
Razmena informacija

U svrhu razmene informacija u vezi sa povredama koje se odnose na član 64 i 66 ovog zakona i shodno primenjivom zakonodavstvu na snazi osnovaće se tačka kontakta kao što je predviđeno u Zakonu o sprečavanju i borbi protiv Kibernetičkog zločina.

**POGLAVLJE XV
KRAJNJE ODREDBE**

**Član 68
Opšta načela**

Pitanja koja nisu izričito uređena ovim zakonom, uređuju se u skladu sa opštim načelima na kojima je zasnovan ovaj zakon.

**Član 69
Izvršavanje zakona**

Za sprovođenje ovog Zakona, Ministarstvo i Autoritet, u roku od dvanaest (12) meseci donose podzakonske akte utvrđene ovim Zakonom.

**Član 70
Poništenje i zamena**

Ovaj zakon poništava i zamenjuje Zakon br.2005/02-L23 o uslugama Informatičkog Društva.

**Član 71
Stupanje na snagu**

Ovaj zakon stupa na snagu petnaest (15) dana posle objavljivanja u Službenom listu Republike Kosova.

**Zakon br.04/Z-094
15. marta 2012**

Proglašeno Ukazom Br.DL-010-2012, dana 02.04.2012, od strane Presednice Atifete Jahjaga